

บทคัดย่อ

อำนาจนิติบัญญัติ ถือเป็นหนึ่งในอำนาจธิปไตยที่มีความสำคัญยิ่งต่อระบบการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อำนาจนิติบัญญัติจะยึดโยงกับประชาชน ทั้งในเรื่องของที่มาและบทบาทอำนาจหน้าที่ที่มักจะมาจากการเป็นผู้แทนปวงชนโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งทั้งทางตรงหรือทางอ้อม หรือผ่านการแต่งตั้งที่คำนึงถึงการเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย และมีจุดมุ่งหมายในการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ ดังนั้นการศึกษาในเรื่องของที่มาและบทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและบ่งชี้ถึงพัฒนาการทางการเมืองของประเทศได้

โดยการศึกษาในเรื่องที่มาและบทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัตินี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาเฉพาะที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยอาจเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้า หรือเปรียบเทียบกับกรณีของต่างประเทศบ้าง เพื่อชี้ให้เห็นถึงสาระสำคัญของความเปลี่ยนแปลงและผลที่เกิดขึ้นต่อพัฒนาการทางการเมือง ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าในกรณีเรื่องที่มาของฝ่ายนิติบัญญัติโดยเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการของอำนาจธิปไตยที่ปวงชนใช้อำนาจผ่านทางผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเพียง ประเภท วิธีการเลือกตั้ง และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบ “กลับไปกลับมา” แต่ก็มีจุดเปลี่ยนสำคัญ คือ การมีการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อหรือแบบสัดส่วน สำหรับกรณีสมาชิกวุฒิสภามีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของหลักการ คือ มีการเปลี่ยนแปลงที่มาของสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง เป็น มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนทั้งหมด และแบบผสมคือ มาจากทั้งการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการสรรหาวุฒิสภา และในกรณีเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ จากการศึกษพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงบทบาทอำนาจหน้าที่โดยให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติในการตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารได้มากขึ้น และกระทำได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของวุฒิสภาที่ให้อำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคคลในองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่มาและบทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัตินี้ โดยส่วนใหญ่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยแบบตัวแทน และทำให้ระบบการตรวจสอบถ่วงดุลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลต่อความมั่นคง เสถียรภาพ และพัฒนาการทางการเมืองในระยะต่อไป